

Onderwerp Duurzame warmte Haarlem: Betaalbaarheid	
Nummer	2019/953868
Portefeuillehouder	Berkhout, R.A.H.
Programma/beleidsveld	4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling
Afdeling	PG
Auteur	M. van der Woude
Telefoonnummer	023-5113531
Email	mvdwoude@haarlem.nl
Kernboodschap	De gemeente wil de energietransitie betaalbaar houden voor Haarlemmers. Het begrip betaalbaar houdt in dat financiële effecten voor huishoudens worden beperkt waarbij huishoudens met inkomens aan de onderkant relatief het sterkst worden ontzien. Er is al een aantal instrumenten om de energietransitie voor iedereen betaalbaar te houden. Er worden ook nog nieuwe instrumenten ontwikkeld. Welke instrumenten het beste kunnen worden gebruikt zal in de uitwerking van concrete energietransitie-projecten worden bepaald. Rondom de energietransitie zijn echter veel zaken nog onzeker en onvoorspelbaar. Het is daarom nu niet aan te geven hoe deze ambitie daadwerkelijk gerealiseerd kan worden en met welke consequenties, zowel voor bewoners als voor de gemeente. De betaalbaarheid van de energietransitie is een risicofactor voor de gemeentelijke financiën en het tempo van de verduurzaming van de warmtevoorziening. Het betaalbaar houden van de energietransitie voor bewoners kan betekenen dat de gemeente voor hogere kosten komt te staan omdat dan niet alle kosten kunnen worden doorberekend. Het kan ook zijn dat het betaalbaar houden het tempo van de energietransitie verlaagd.
Behandelaanbeveling voor commissie	Het college stuurt de informatienota ter bespreking naar de commissie Beheer. De raad heeft eerder twee kaderstellende besluiten over de energietransitie genomen: kaders voor duurzame bronnen en kaders voor de rol van de gemeente (governance). Een derde element is de betaalbaarheid van de energietransitie. De onzekerheden zijn nu nog te groot om een kaderstellend besluit voor te leggen. De raad wordt met deze nota geïnformeerd over de ambitie en mogelijke

	instrumenten om betaalbaarheid te realiseren.
Relevante eerdere besluiten	- Informatienota Versnelling van het Duurzaamheidsprogramma (2017/93567), commissie Beheer 23 maart 2017. - Informatienota onderzoek naar een energiestrategie (2018/876579), commissie Beheer 14 februari 2019. - Raadsbesluit Duurzame warmte Haarlem: Bronnen (2019/393567), 26 juni 2019. - Raadsbesluit Governance voor warmtenetten in Haarlem (2019/691839), 21 november 2019. - Collegebesluit Plan van aanpak Transitievisie Warmte (TVW) (2019/771699), commissie Beheer 14 november 2019.
Besluit College d.d. 28 januari 2020	Het college stelt de informatienota aan de commissie vast. de secretaris, de burgemeester,

Inleiding

De uitgangspunten van het landelijke Klimaatakkoord zijn haalbaar, eerlijk en betaalbaar. Haalbaar door te zorgen voor draagvlak, ontzorgen, stimuleren en financieel ondersteunen. Eerlijk door de opgave en de rekening eerlijk te verdelen tussen huishoudens en bedrijfsleven. Betaalbaar door het beperken van financiële effecten waarbij huishoudens met inkomens aan de onderkant relatief het sterkst worden ontzien.

In het landelijke Klimaatakkoord is de ambitie van woonlastenneutraliteit opgenomen. Dit houdt in dat de maandelijkse lasten die een huishouden betaalt aan energie en financiering of huur gelijk blijven of lager worden, in vergelijking met het geval er geen klimaatmaatregelen zouden worden genomen. Waar dat niet lukt, moet gerichte ondersteuning komen.

Rondom de energietransitie zijn echter veel zaken nog onzeker en onvoorspelbaar. Dat geldt zowel voor de techniek als voor de financiering. Het is daarom nu nog niet mogelijk goed aan te geven hoe en in hoeverre de ambitie uit het coalitieprogramma 'Duurzaam doen' dat 'de energietransitie voor iedereen betaalbaar is' daadwerkelijk gerealiseerd kan worden, zowel voor bewoners als voor de gemeente.

Deze nota informeert u over het waarom van betaalbaarheid, de invulling van het begrip betaalbaar en over (toekomstige) instrumenten die daaraan bijdragen.

2. Kernboodschap

Betaalbaarheid van de energietransitie draagt bij aan een duurzaam en sociaal Haarlem.

In de Programmabegroting 2020-2024 zijn duurzaamheid, waaronder de energietransitie, en mee kunnen doen aan de samenleving belangrijke doelen. Betaalbaarheid van de energietransitie voor alle Haarlemmers is belangrijk voor het draagvlak.

Betaalbaar en woonlastenneutraliteit betekenen echter niet dat kosten niet zullen stijgen. De prijs van fossiele energie zoals aardgas zal de komende tijd naar verwachting stijgen, onder andere door fiscale maatregelen. Het doel is dat bij de overschakeling naar duurzame energie de kosten niet méér stijgen dan de kosten voor fossiele energie. Dat houdt bijvoorbeeld in dat de kosten voor een lening om een woning te verduurzamen (bijvoorbeeld voor isolatie of een warmtepomp) niet hoger zijn dan het bedrag waarmee de energierekening daalt door die verduurzaming. Hetzelfde gaat op voor een huurtoeslag door verduurzaming.

Voor (sociale) huurwoningen die nu slecht presteren qua energieverbruik kan het zelfs mogelijk zijn dat de huurtoeslag minder is dan de besparing op energielasten en de woonlasten dus dalen.

Anderzijds is de energieprestatie van een sociale huurwoning van invloed op het puntenaantal en daarmee op de maximale huurprijs. De huurprijs kan dus hoger worden door een betere energieprestatie, maar alleen voor nieuwe huurders.

Met betrekking tot de ontwikkeling van collectieve warmtenetten, zoals in Meerwijk, definiëren we betaalbaarheid als betaalbaarheid voor de gebruikers van warmte (bewoners). We onderscheiden drie doelgroepen bij de betaalbaarheid van de energietransitie: sociale huurders, woningeigenaren, met inbegrip van Verenigingen van Eigenaren (VvE's) en huurders in de particuliere sector.

- Voor de sociale huur willen we afspraken maken met de woningcorporaties en de huurdersvereniging (EPV, zie verderop in deze nota). Dit is onderdeel van de prestatieafspraken die jaarlijks worden gemaakt.
- Voor particuliere woningeigenaren en VvE's is of komt ondersteuning beschikbaar in de vorm van financiering en ontzorging. Dit kan zowel landelijke ondersteuning zijn als ondersteuning door de gemeente Haarlem, bijvoorbeeld de duurzaamheidslening en de subsidie Haarlem Aardgasvrij.
- De overheid heeft weinig invloed heeft op particuliere verhuurders, veelal commerciële partijen. De gemeente wil via en met het Rijk en belangenorganisaties als de VNG en G40 wel in gesprek komen met deze verhuurdersorganisaties.

Er is speciale aandacht voor Haarlemmers die minder draagkrachtig zijn.

De gemeente is solidair met de mensen voor wie bij het investeren in verduurzaming een drempel bestaat. De gemeente wil energiearmoede zoveel mogelijk voorkomen. Energiearmoede is de situatie waarbij door een combinatie van een laag inkomen, hoge energie-uitgaven en minder goed geïsoleerde woning mensen in de problemen kunnen komen of problemen worden verzwaard. Met drie pilots wordt onderzocht hoe deze groep mensen het beste ondersteund kan worden. Dit kan zowel over betaalbaarheid als over een tekort aan kennis over de energietransitie gaan.

- Pilot Energiearmoede

In het sociaal domein worden minder draagkrachtige Haarlemmers vaak al ondersteund, bijvoorbeeld met schulddienstverlening, Wet maatschappelijke ondersteuning-voorzieningen, minimaregelingen en bij het vinden van werk. Energiecoaches kunnen, als onderdeel van die ondersteuning, advies en ondersteuning bieden om kosten te besparen. De ondersteuning kan als bijeffect een gezondere woonsituatie voor de bewoners opleveren.

- Pilot Werkgelegenheid

Werkgevers hebben een concrete vraag naar arbeidskrachten voor werk in de verduurzamingssector. Door mensen met een uitkering en/of een afstand tot de arbeidsmarkt extra te ondersteunen kunnen deze hopelijk in deze sector aan de slag en wordt daarmee hun draagkracht vergroot. Er wordt nauw samengewerkt met het Werkgeversservicepunt en Pasmatch.

- Pilot Integrale wijkaanpak

In Meerwijk worden bestaande structuren in de wijk gebruikt om zoveel mogelijk bewoners, vroeg in het project, te bereiken en te ondersteunen. Eind 2020 worden de pilots samen met het sociaal domein geëvalueerd en succesvolle vormen van ondersteuning worden dan structureel gemaakt.

Het document 'Sociale energietransitie' is als bijlage bij deze nota opgenomen. Hierin worden onze visie en strategie voor een sociale energietransitie toegelicht en worden de drie pilots uitgebreider beschreven.

Er is een veelheid aan instrumenten om Haarlemmers te ondersteunen.

Om de energietransitie betaalbaar te houden zijn er verschillende instrumenten, landelijk en lokaal. Er zijn instrumenten voor huurders en voor woningeigenaren, maar ook voor verhuurders en voor de gemeente zelf. Het kan gaan om subsidie, maar ook over ontzorging. Hieronder staan een aantal instrumenten vermeld. Deze instrumenten kunnen gebruikt worden bij de energietransitie in Haarlem.

Voorbeelden van instrumenten voor alle inwoners:

Huurders - Verhuurders

- Inzetten Energieprestatievergoeding (EPV): De huurder betaalt een vergoeding in de huur voor de energiezuinigheid van de woning. Deze vergoeding is lager dan besparing op de energielasten.

Woningeigenaren/ VvE's

- Warmtefonds: Financieringsmogelijkheden voor mensen op die op grond van leennormen moeilijk of geen financiering kunnen krijgen.
- Leningen: Leningen met gunstiger voorwaarden zoals de Energie bespaarlening (NEF) of de Haarlemse Duurzaamheidslening.
- Subsidies: Investeringsubsidie duurzame energie (ISDE), subsidie energiebesparing eigen huis (SEEH) of de Haarlemse Subsidie Haarlem Aardgasvrij.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft onlangs een kamerbrief gemaakt over [Financiering en ontzorging woningeigenaren](#) bij de verduurzaming van hun huis. Hierin wordt maatwerk geboden waarmee een woningeigenaar kan kiezen voor een eigen tempo c.q. een eigen vorm van de energietransitie, anders dan aansluiting op het warmtenet.

De uitwerking van het Klimaatakkoord kan het pakket aan instrumenten nog veranderen. Nieuwe mogelijkheden zullen zowel in Meerwijk als voor toekomstige projecten worden ingezet daar waar deze passend zijn.

Voorbeelden van instrumenten die nog in ontwikkeling zijn:

- Woonabonnement: een maandelijks vast bedrag voor aanpassingen aan de woning, kosten per maand gelijk aan de besparing op energielasten.
- Gebouw-gebonden financiering: de lening voor aanpassingen is niet meer aan de persoon gebonden en gaat bij verkoop over op de nieuwe eigenaar.

In de toekomst zal per project of wijk worden gekeken welke instrumenten het beste kunnen worden ingezet om de energietransitie voor de bewoners in die wijk betaalbaar te houden.

3. Consequenties

Betaalbaarheid kan leiden tot hogere kosten of vertraging.

De energietransitie vraagt grote investeringen. Deze investeringen worden deels door de gemeente gedaan. Voor dit soort infrastructurele projecten is het zeer gebruikelijk dat bijvoorbeeld de Bank Nederlandse Gemeenten, commerciële banken, Provincie Noord-Holland en fondsen zoals Invest NL of Europese fondsen meefinancieren. Een onrendabele top wordt zoveel mogelijk vermeden, maar is niet uit te sluiten. Primair is het Rijk aan zet om hier een passende oplossing voor te vinden. Echter, vanuit een voorlopersrol in de energietransitie is het aannemelijk te maken dat (een deel) van het onrendabel bij de gemeente terecht komt. De keuzes omtrent de betaalbaarheid en de financiële consequenties daarvan zullen met het investeringsbesluit aan de raad worden voorgelegd. De kosten kunnen dan ook worden gezien in relatie tot de kosten voor andere opgaven waar de gemeente voor staat de komende jaren.

Haarlem heeft de ambitie in 2040 aardgasvrij te zijn, dat is tien jaar eerder dan de ambitie van het Rijk. Dit is een kans, maar ook een risico. Het is een kans omdat Haarlem als koploper in aanmerking kan komen voor landelijke of Europese subsidies en zo financieel voordeel heeft. Het is een risico omdat wet- en regelgeving en de financiële instrumenten nog in ontwikkeling zijn. De gemeente kan, als zij bijvoorbeeld al een stap verder is in de ontwikkelingen, regelingen mislopen en financieel nadeel hebben, bijvoorbeeld voor de onrendabele top van het warmtenet Meerwijk. Het alternatief is nog een aantal jaren te wachten met het vastleggen van de ambitie betaalbaarheid. Het risico daarvan is dat er te weinig draagvlak voor de energietransitie (in Meerwijk) is en de transitie zo niet goed op gang komt.

Aan de hand van de uitwerking van project Meerwijk zal worden gezien of de ambitie dat 'de energietransitie voor iedereen betaalbaar is' als *kader* voor andere projecten kan worden vastgelegd. Wij houden er echter sterk rekening mee dat de komende jaren zowel technisch als financieel nog zoveel onzeker blijft dat het realiseren van de ambitie *per project* zal worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

4. Vervolg

De onzekerheden rondom de betaalbaarheid van de energietransitie zijn nu nog te groot om een kaderstellend besluit voor te leggen en de raad wordt met deze nota geïnformeerd over de ambitie. Verdere invulling komt in de Transitievisie Warmte (TVW) te staan, waarvoor in 2019 het plan van aanpak is vastgesteld. In de TVW legt Haarlem het tijdsplan vast waarop wijken van het aardgas af gaan. Dit gebeurt samen met partners zoals de corporaties, bewonersinitiatieven, de netbeheerder en bedrijven. De TVW wordt naar verwachting in het vierde kwartaal van 2020 aan de gemeenteraad voorgelegd. Welke instrumenten ingezet worden om de energietransitie in een wijk of project betaalbaar te houden wordt daarna per concreet project afgewogen en voorgelegd aan de gemeenteraad.

Over de aanleg van een warmtenet in Meerwijk komt in september een voortgangsrapportage. Het warmtenet Meerwijk is naar verwachting het eerste project dat wordt voorgelegd. In de voortgangsrapportage zal het college de stand van zaken weergeven van de haalbaarheidsstudie (businesscase), de dilemma's en de aanvraag proeftuinsubsidie van € 4,5 miljoen euro. In de haalbaarheidsstudie wordt ook ingegaan op het uitgangspunt betaalbaarheid en hoe dit zo goed mogelijk kan worden gerealiseerd.

Indien gewenst kunnen wij voor u een technische sessie organiseren waarin voor het project aan de hand van de nu bekende gegevens, zoals een inschatting van kosten, kansen op subsidies en de inzet van instrumenten een eerste beeld wordt geschetst van keuzes en financiële consequenties.

5. Bijlage

1. Visiedocument Sociale Energie Transitie